

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

BIURO PREZYDIALNE

Licz. *1387/21807*

Przy odpowiedzi powołać się na powyższą liczbę.

D o

ADJUTANTURY GENERALNEJ

Przesyłam.

Warszawa, dn. 9 marca *6/8/21* 1921 r.

Sciał tajni
an

[Red signature]

Z rozkazu Ministra

[Signature]
Pułkownik.

SEKRETNE DOKUMENTY WOJSK POLSKICH

ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L. *6/8/21* dnia *14/III* 1921 r.

zn. 22. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

514

Do

Pana Generała

Zeligowskiego

Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej.

W zakresie Sądownictwa wojskowego Litwy Środkowej należy przeprowadzić następujące reformy:

Charakter sądownictwa polowego należy wprowadzić z powrotem.

Należy utworzyć Nadzwyczajny Sąd polowy w Wilnie z kompetencją rzeczową dla spraw szczególnej wagi wynikających ze stosunku służbowego, tudzież przestępstw pochodzących z chęci zysku w rozumieniu ustawy z pierwszego sierpnia 1919 Dz. Pr. 64 z roku 1919 względnie ustawy z 17 grudnia 1920 Dz. Ust. Nr. 2 z r. 1921 - popełnionych przez oficerów, urzędników wojskowych, żandarmów i inne organa wojskowej służby bezpieczeństwa.

Zwierzchnictwo tego Sądu sprawować będzie Naczelnny Dowódca wojsk Litwy Środkowej.

Skład powyższego Sądu ma być stałym, personel będzie wyznaczony.

Zwyczajne Sądy polowe przysyłać będą Naczelnemu Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej każde doniesienie o przestępstwa wyżej wymienione do wiadomości, pozatem śledztwo przeprowadzą same, a po ukończeniu śledztwa akta prześlą do dalszego postępowania Naczelnemu Sądowi polowemu. Tenże Sąd ma postępować wedle ogólnych zasad obowiązującej procedury karnej.

Dla wykonania sądownictwa polowego zwyczajnego i doraźnego odnośnie do przestępstw innego rodzaju należy utworzyć Sąd polowy wojsk Litwy Środkowej.

Prawa Zwierzchnika sądowego tego Sądu nadać należy kwatermistrzowi Dowództwa wojsk Litwy Środkowej.

W miarę potrzeby należy wyznaczyć z tego Sądu w odpowiednich miejscowościach ekspozytury, dla których z ramienia kwatermistrza fungować będą zastępczo wyznaczeni przez niego zwierzchnicy sądo-

wi o ograniczonym zakresie władzy, w szczególności będą oni uprawnieni do wydawania wszystkich zarządzeń proceduralnych z wyjątkiem uchylania aresztu śledczego według § 182 w.p.k. nad oficerami, urzędnikami wojskowymi, zandarmami i innymi organami wojskowej służby bezpieczeństwa, tudzież z wyjątkiem zatwierdzania wyroków.

Istniejący personel ^{Sądowy} będzie na razie nadal użyty. Funkcje referenta sądowo-prawnego Dowództwa Wojsk Litwy Środkowej sprawować będzie czasowo major K.S. Kazimierz GREGER, który przedstawi Zwierzchnikom sądowym odpowiednie wnioski organizacyjne i personalne.

Przypomina się iż podle obowiązujących przepisów zakres działania referatów sądowo-prawnych jest następujący:

Do referatu sądowo-prawnego należy ogólne nadzorowanie czynności sądów polowych w obrębie Dłwa armji funkcjonujących, załatwianie czynności organizacyjnych, personalnych i administracyjnych sądów tych dotyczących, załatwianie niecierpiących zwłoki czynności organizacyjnych i personalnych tych Sądów we własnym zakresie przy bezwzględnej meldowaniu zarządzenia i jego motywów Naczelnemu Dowództwu (Szefostwo Sądownictwa polowego) celem uzyskania zatwierdzenia dalej referowanie Dowództwu armji spraw sądownictwa honorowego, tudzież opinjowanie pod względem prawnym i administracyjno-prawnym, wszelkich mających podkład prawny spraw Dowództwa armji względnie jego wszelkich oddziałów i referatów. Nadto uprawnionym i obowiązującym jest szef Referatu sądowo-prawnego Dłwa armji do perjodycznej inspekcji sądów polowych funkcjonujących na obszarze tegoż Dłwa.

Załączam teksty rozporządzeń w sprawie ogłoszenia sądów doraźnych oraz unormowania spraw dotyczących stosunków na kolejach. Rozporządzenia te winny być przez Pana Generała ogłoszone w związku z częścią akcji sanacyjnej.

2 załączniki.

Minister Spraw Wojskowych

Somilowicz
Generał - Porucznik

Otrzymują: 1/Adjutantura Generalna Naczelnego wodza

do wiadomości

2/ Prezydentum Rady Ministrów

3/ Naczelné Dowództwo Wojsk Litwy Środkowej

4/ Ekspozytura M.S. Wojsk

do wykonania

5/ Dowództwo Zandarmierji Polowej

6/ Oddział II i VI

Stoimy niewątpliwie wobec groźby mogącego wybuchnąć w każdej chwili skandalu - który szerokim echem odbiłby się w opinii świata całego.

Znając doskonale wielki i wypróbowany patriotyzm Pana Generała oraz niepospolite zalety Jego charakteru, musiałem dojść do przekonania, że nie co innego, jak brak środków działania przeszkodził Panu Generałowi do przeprowadzenia sanacji we własnym zakresie sił i kompetencji.

Sądzę, że rozumie Pan Generał również olbrzymią odpowiedzialność, jaka na nim ciąży, oraz to, że mimo wszelkich formalnych pozorów, odpowiedzialność ta spada również w opinii narodu i świata całego i na Rząd Polski.

Widzę się tedy zmuszonym do stanowczej ingerencji, celem dopomożenia Panu Generałowi w niezwłocznym ustaleniu źródeł zła i powzięciu oraz bezwzględnym przeprowadzeniu takich zarządzeń zapobiegawczych - oraz represyjnych, któreby kategorycznie przecięły dalszy rozwój zła, oraz pozwoliły na szybką poprawę.

W tym celu posyłam Komisję specjalną, złożoną z *ptk. Toka...* *zewskiego, Des. Land. Pol., jako przewodniczącego; ptk. p.ł. g. Stawowskiego i Mjr. K.S. Dr. Gregora, jako referenta prawnego..*, której zadania w zakresie powyżej określonym wyszczególniam w rozkazach osobnych.

Wyrażam przekonanie, że Pan Generał w zrozumieniu doniosłości sprawy oraz tąd swej wobec opinii publicznej odpowiedzialności, uczyni wszystko, aby Komisja mogła się szybko i całkowicie wywiązać z włożonego na nią zadania.

Minister Spraw Wojskowych

Otrzymują: Generał Zeligowski

Adjutantura Generalna

Naczelnego Wodza.

Pan Prezydent Ministrów.

Toszkowolyp.
Generał Porucznik

MINISTER

SPRAW WOJSKOWYCH.

Licz. dz. 1381/21. B. P.

Scisle tajne.

Warszawa dnia 7/III.1921.r.

Do

Pana Generała Zeligowskiego,

Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej.

W przeciągu ostatnich miesięcy - stan rzeczy na terenie Litwy Środkowej, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa publicznego oraz stosunku wojska do ludności stał się powodem głębokiego zaniepokojenia zarówno opinii publicznej całej Polski jak i Rządu oraz sfer sejmowych.

Z przedłożonych mi raportów oraz zebranego materiału doszedłem do ustalonego przekonania, że zaniepokojenie to jest całkowicie uzasadnione.

Co więcej powziąłem poważną obawę, że ze strony Dow. Wojsk Litwy Środkowej oraz organów jej zarządu nie wykazana została dostateczna sprężystość i energja w zwalczaniu i karaniu istniejących nadużyć oraz w dążeniu do poprawy stanu rzeczy.

Jak wykazuje szereg faktów, powszechnym zjawiskiem jest nie tylko samowola i przestępne postępowanie ze strony jednostek i oddziałów wojskowych, ale i organa specjalnie do służby bezpieczeństwa - ścigania nadużyć powołane, jak żandarmerja polowa - na każdym kroku popełniają nadużycia. Ci zaś dowódcy, którzy usiłują ścigać i karać winnych nie znajdują dostatecznego oparcia w działalności sądów wojskowych.

Znane mi są wypadki zwalniania od winy i kary jawnych zbrodniarzy, przez właściwe dowództwa, sądowi oddanych.

Rezultaty tego rodzaju stanu rzeczy - niepowetowana szkoda, jaką przynosi on najżywościjszym interesom państwowym, jego autorytetowi i sile przyciągającej na kresach wschodnich - są widoczne i z całą pewnością Pan Generał zdaje sobie z tego sprawę na równi ze mną.

Należy przypomnieć względnie ponownie ogłosić obowiązujący rozkaz dotyczący oddania kolei na obszarze wojennym mocy ustaw wojennych a w szczególności:

OGŁOSZENIE.

"Linje kolejowe położone na obszarach, podległych władzy Naczelnego Wodza poddają mocy ustaw wojennych.

a/ Wobec tego zabraniam i zakazuję pracownikom cywilnym powyższych linii kolejowych, jak długo one pozostają w stanie wojennym:

1. Brania udziału w jakichkolwiek i przez kogokolwiek zwołanych zgromadzeniach w lokalach publicznych, prywatnych, czy pod gołębem niebem, bez zezwolenia właściwego Dowódcy wojskowego, na którego obszarze koleje są położone.

b/ Prawo dyscyplinarnego karania cywilnych pracowników kolejowych za zwyczajne przestępstwa służbowe należy do odnośnych władz kolejowych.

Natomiast podlegają pracownicy cywilni powyższych linii kolejowych jak zresztą i inne osoby cywilne, kompetencji wojskowych Sądów polowych za wszelkie czyny i zaniechania zawierające znamiona zbrodni działania przeciw sile zbrojnej Państwa Polskiego lub Wojskom sprzymierzonym, współdziałającym w operacjach Wojsk Polskich.

W szczególności w odniesieniu do pracowników kolejowych za zbrodnie przeciw sile zbrojnej Państwa Polskiego uważane i przez Sady polowe osadzone będą.

1/ Wszelka agitacja mogąca przynieść szkodę ruchowi kolejowemu i wywołać zastój w tymże ruchu.

2/ Samowolne porzucenie służby tak przez pojedynczych pracowników, jak i zbiorowe zaprzestanie służby wskutek zwoju lub agitacja.

3/ Bierny opór czyli rozmyślne opóźnienie i tamowanie normalnego ruchu kolejowego, transportów wojskowych lub działań wojskowych kolejowych przez zachowanie pozorów bardzo dokładnego wypełniania i przestrzegania przepisów służbowych.

4/ Powodowanie przerwy ruchu kolejowego i pracy w zakładach kolejowych agitacja, terrorem, gwałtem, czy innym sposobem.

5/ Niewypełnianie rozkazów dotyczących spraw transportów wojsk.

6/ Uszkodzenia lub niszczenia urządzeń i narzędzi kolejowych, służących dla uskutecznienia transportów wojskowych i utrzymania ruchu kolejowego wogólności.

7/ kradzież, samowolne przywłaszczenie sobie, uszkodzenie lub niszczenie wszelkiego sprzętu i materiału zarówno kolejowego jak i wojskowego, przeznaczonego dla utrzymania ruchu kolejowego.

8/ Wogólności wszelkie rozmyślne naruszenia lub zaniedbania obowiązków zawodowych, obniżające sprawność kolei, a tem samem przynoszące szkodę w zaopatrzeniu i działaniom armji w polu.

9/ Zbrodni przeciw sile zbrojnej Państwa wedle postanowień kodeksu karnego są karane z reguły śmiercią.

Władze wojskowo kolejowe na wspomnianych liniach kolejowych powołane do strzeżenia interesów wojskowych w razie przewinień personelu, rodzących władzy dyscyplinarnej organów kolejowych mają obowiązek zwracania i odwoływania się wprost do kompetentnych władz kolejowych w celu odpowiedniego zbadania winnych, w razie zaś stwierdzenia lub poszlaku zbrodni podpadających kompetencji wojskowych Sądów Polowych - wprost do właściwych Dowódców wojskowych, którzy odnośne obszary pod względem służbowym podlegają, celem oddania winnych Sądowi Polowemu przy powiadomieniu dotyczącego zwierzchnika kolejowego.

Należy ponownie ogłosić obowiązujący rozkaz dotyczący wprowadzenia sądów doraźnych a w szczególności :

O g ł o s z e n i e

Osoby cywilne poddaje pod jurysdykcję sądów polowych /paragr. 454.a.w.p.k./ za następujące na obszarze wojennym w obrębie terytorjalnej kompetencji danego sądu polowego popełnione zbrodnie z tem, że ma być względem nich zastosowane postępowanie doraźne /paragr. 481/a.w.p.k./

1/za zbrodnię niedozwolonego werbunku,

2/za zbrodnię nakłaniania do naruszenia zaprzysiężonego wojskowego obowiązku służbowego lub dania pomocy do tegoż naruszenia, tudzież nakłaniania do odmówienia posłuszeństwa rozkazowi powołującemu do służby wojskowej.

3/za zbrodnię szpiegostwa i innych porozumiewań się z nieprzyjacielem albo jakichkolwiek bądź działań lub zaniechań mających na celu przyniesienie szkody sile zbrojnej państwa Polskiego lub wojskom z nią sprzymierzonym lub korzyści nieprzyjacielowi,

4/za zbrodnię działania przeciw sile zbrojnej państwa Polskiego lub państwa z niem sprzymierzonego przez złośliwe niszczenie lub uszkodzenie urządzeń komunikacyjnych, telegraficznych, i telefonicznych jakoteż urządzeń służących dla celów wojskowych i operacji wojennej,

Rozkaz ten ogłosić przez afiszowanie we wszystkich miejscowościach obszaru wojennego i we wszystkich świeżo zajmowanych miejscowościach tegoż obszaru wojennego z zagrożeniem, że sprawca ukarany będzie wyrokiem sądu doraźnego śmiercią i że moc obowiązująca tego rozkazu poczyna się z dniem ogłoszenia.

Należy ponownie ogłosić obowiązujący rozkaz dotyczący wprowadzenia Sądów doraźnych, a w szczególności:

O g ł o s z e n i e .

Przeciw osobom wojskowym ma być zastosowane postępowanie doraźne:

1/ Za zbrodnię naruszenia subordynacji przez każdy gwałtowny opór przeciw przełożonemu lub gwałtowne porwanie się na tegoż osobę,

2/ za zbrodnię buntu i rokoszu wojskowego

3/ za zbrodnię tchórzostwa

4/ za zbrodnię rozmyślnego samouszkodzenia się

5/ za zbrodnię dezercji z wyjątkiem wypadku, gdy zbieg wojskowy sam się zgłosi z powrotem,

6/ za zbrodnię uczestnictwa w dezercji innego

7/ za zbrodnię kompletu dezercyjnego i uczestnictwa w takimże komplecie

8/ za zbrodnię szpiegostwa i innych działań przeciw sile zbrojnej Państwa Polskiego lub Państwa z nim sprzymierzonego

9/ za zbrodnię gwałtu publicznego przez złośliwe uszkodzenie wszelkiego rodzaju kolei żelaznych lub służących do ruchu na nich urządzeń i wszelkiego rodzaju przedmiotów, przez złośliwe uszkodzenie okrętu, łodzi, urządzeń wodnych, mostów, urządzeń górniczych i kopalnianych lub wogóle przez złośliwe uszkodzenie cudzej własności wśród szczególnie niebezpiecznych okoliczności,

10/ za zbrodnię gwałtu publicznego przez złośliwe uszkodzenie telegrafów i telefonów i przez wszelkie rozmyślne czynienie przez kół ruchu

11/ za zbrodnię morderstwa, podpalenia i rabunku

12/ za zbrodnię kradzieży, eprzeniewierzenia, lub oszustwa, jeżeli szkoda wyrządzona przenosi 10 tysięcy marek

13/ za zbrodnię kradzieży przez żołnierzy dobra, do którego strzeżenia zostali oni przeznaczeni lub przez osoby inne za wiedzą takichże żołnierzy bez przeszkodzenia z ich strony, o ile wartość kradzieży tego dobra przewyższa kwotę 10.000 marek, względnie za zbr. z artykułu 1 ustawy z 1/8 1919 dziennik praw Nr. 64

14/ za zbrodnię pędowania przy użyciu rzeczywistego gwałtu lub zagrożenia takimże gwałtem

Rozkaz ten ogłosić przed frontem wszystkich oddziałów trzykrotnie w trzydniowych odstępach z ostrzeżeniem przed popełnieniem

powyższych czynów karygodnych i wyraźnym zagrożeniem, że sprawca
ukaranym będzie wyrokiem sądu doraźnego śmiercią.

Orzeczenie

1) W sprawie...
2) W sprawie...
3) W sprawie...
4) W sprawie...
5) W sprawie...
6) W sprawie...
7) W sprawie...
8) W sprawie...
9) W sprawie...
10) W sprawie...
11) W sprawie...
12) W sprawie...
13) W sprawie...
14) W sprawie...
15) W sprawie...
16) W sprawie...
17) W sprawie...
18) W sprawie...
19) W sprawie...
20) W sprawie...

522
ARCHIVES
New York

MINISTER
SPRAW WOJSKOWYCH.
Licz.dz.1387/21.B.P.

R o z k a z .

W związku z pismem Nr. 1381/21.B.P. z dnia 7.III.21.
w sprawie uzdrowienia stosunków wśród wojska Litwy Srodkowej,
wyznaczam Komisję w następującym składzie:

Pułkownik Michał Tokarzewski, Dowódca Zandarmerji Pole -
wej jako przewodniczący,

Pułkownik p.d.Szt.Gen. Zygmunt Platowski,

Major K.S. Dr Kazimierz Greger, jako referent prawny.

Komisja wyjedzie bezzwłocznie do Wilna, zgłosi się do
Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Srodkowej, działając następnie
według załączonej do powyższego instrukcji.

MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

Sontkowski
GENERAŁ - PORUCZNIK

Otrzymują:

- 1/ Naczelne Dowództwo Wojsk Litwy Srodkowej,
- 2/ Pułkownik Tokarzewski,
- 3/ Pułkownik Platowski,
- 4/ Ekspozytura M.S.Wojsk., major Dr.Greger,
- 5/ Oddziały II. i VI.,
- 6/ Departament VII.,
- 7/ Adjutantura Generalna Naczelnego Wodza,
- 8/ Pan Prezydent Rady Ministrów.

I n s t r u k c j a

dla komisji, ustanowionej rozkazem Ministra Spraw Wojskowych z dnia 6.3.1921 Nr. *B.P.t.1376/21*....

I. Zadaniem Komisji jest zbadanie stanu sądownictwa i administracji wojskowej we wszystkich gałęziach na Litwie środkowej

W tym celu przysługuje prawo zarówno całemu zespołowi komisyjnej, jakoteż poszczególnym jej członkom przeprowadzenia badań na miejscu, wgląd we wszystkie akta oraz prawo przesłuchiwania osób wojskowych i cywilnych w sposób, przepisany dla dochodzeń służbowych.

II. Stwierdziwszy zmałona przestępstwa, natury sądowo - karnej, komisja, względnie jej poszczególni członkowie są uprawnieni bezwzględnie zawiesić podejrzanego w urzędowaniu, zarządzić jego przyaresztowanie i oddanie właściwemu sądziesu, przy równoczesnym złożeniu pisemnego oznajmienia o tem kwatermistrzowi Dowództwa Wojsk Litwy Środkowej, w wypadkach zaś większej wagi, lub podówczas jeżeli podejrzanym jest osoba wojskowa od podporucznika w wyż Naczelnemu Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej.

III. Na wypadek dostrzeżenia potrzeby zmian organizacyjnych lub personalnych melduje o tem bezwzględnie kwatermistrzowi, stawiając konkretne wnioski na zmianę.

Wnioski te winny być bezwzględnie uwzględnione.

IV. Techniczne środki, dla ułatwienia ^{delegatom} spełnienia ich obowiązków winny im być na każde żądanie dostarczone.

V. We wszystkich sprawach dotyczących akcji sanacyjnej komisja znosi się wprost z Naczelnym Dowódcą wojsk Litwy Środkowej wzgl. z jego kwatermistrzem i składa mu bezpośrednie sprawozdania w odstępach tygodniowych.

Minister Spraw Wojskowych

Sontkowski
Generał Porucznik.